bestaande Roomsche Kerk afgescheiden, maar eerst nadat de Paus hem in den ban had gedaan. En zoo hebben ook de vaderen der Afscheiding in 1834 en daarna evenzoo de leiders der Doleantie in 1886 eerst de gehoorzaamheid aan de Synode opgezegd, toen de Synode hen uit hun ambt gezet had. Dr. A. Kuyper heeft nog onlangs in een publicatie hier met nadruk op gewezen, toen hij verklaarde, dat hij niet uit de Hervormde Kerk was gegaan of zich daarvan had afgescheiden, maar door de Synodale machthebbers uit de Kerk was gezet. De eenheid der Kerk moge, zooals Calvijn terecht opmerkte in zijn bekend geschrift over de ware methode om de Kerk te reformeeren, een kostelijk goed wezen, maar boven de eenheid der Kerk staat de handhaving van de Waarheid Gods. En hoe pijnlijk en smartelijk een breuke in de eenheid der Kerk ook moge wezen, wanneer de keuze staat om of ter wille van de eenheid der Kerk de waarheid prijs te geven òf ter wille van de waarheid de eenheid der Kerk te verbreken, dan kan de keuze voor een kind Gods niet twijfelachtig zijn. De Waarheid Gods gaat boven de eenheid der Kerk.

Maar al zal alleen na een ernstig conflict, waarbij alle rechtsmiddelen zijn uitgeput om de waarheid te handhaven en het ten slotte tot een uitbanningsvonnis gekomen is, het ernstige kind van God den moed vinden om de eenheid der Kerk los te laten, zoodra die eenheid eenmaal verbroken is en nu twee Kerken naast elkaar ontstaan zijn, komt de zaak heel anders te staan en heeft elk geloovige te beslissen, bij welke van deze Kerken hij zich voegen zal. Al heeft Luther zelf de gehoorzaamheid aan den Paus eerst opgezegd, nadat hij door den Paus in den ban was gedaan, toch heeft hij dit zeker niet als voorbeeld voor anderen gesteld. Veeleer is van hem toen de machtige roepstem in heel de Kerk uitgegaan, dat het de plicht was van alle geloovigen om met de Pauselijke hierarchie te breken en tot de Protestantsche Kerk over te gaan, die Gods genade tot reformatie had gebracht. Ook thans zal wel niemand er een Roomsche, die tot inzicht is gekomen van de gebreken, die deze Kerk aankleven, een grief van maken wanneer hij tot de Protestantsche Kerk overgaat. Overgang van de eene bestaande Kerk tot een andere bestaande Kerk, wanneer men meent, dat daar de waarheid beter gehandhaafd wordt, is altoos geoorloofd.

Er is dan ook nooit sprake van geweest, dat hetzij door de vaderen der afscheiding, hetzij door de leiders der doleantie tot de Gereformeerden in de Hervormde Kerk gezegd is: ge moogt u van de Hervormde Kerk niet afscheiden, voordat ge evenals wij den strijd in deze Kerk tot het uiterste toe gestreden hebt en ten slotte uit deze Kerk gebannen zijt geworden. Veeleer is juist omgekeerd, toen door het conflict, dat in de Hervormde Kerk ontstaan was, een deel der Gereformeerde Kerk tot zuiverder openbaring was gekomen dan onder de Synodale hierarchie mogelijk was, evenzeer van hen de roepstem uitgegaan tot *alle* Gereformeerden in de Hervormde Kerk om zich nu bij deze tot reformatie gekomen Kerken te voegen. En dat dit niet alleen gold van het eerste tijdperk, toen overal de reformatie ter hand genomen werd, maar dat dit ook voortaan de roepstem zou blijven, die van onze Kerken moest uitgaan, werd met nadruk uitgesproken door Dr. A. Kuyper op de eerste Generale Synode te Amsterdam gehouden in 1892. Er bestond vrees bij hem, dat toen de vroegere Christelijke Gereformeerden en de vroegere Nederduitsche Gereformeerden tot één Kerkengroep waren saamgesmolten, men meenen zou, dat nu het einddoel bereikt was en men de Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk vergeten zou. Daarom wees hij er op, dat »de strijd nu eerst recht beginnen moest; dat het groote werk der reformatie niet ten einde liep, maar juist thans eerst ter dege ter hand moest worden genomen; dat we een strijdende Kerk moesten blijven en *veroveren* ons doel moest wezen. En wel, zoolang veroveren, totdat eens *al het erfvolk des Heeren* in deze landen onder eenzelfde Banier weer was bijeen gebracht.« Een doel, dat alleen bereikt kan worden, »wanneer wij allen persoonlijk rusteloos op de lange jacht gingen om al wat nog onder de hierarchie leefde, te vangen met koorden van ernst en van broederlijke liefde.«

Trouwens, het recht van een lidmaat der Kerk, om wanneer hij tot overtuiging komt, dat een andere Kerk zuiverder is in de Belijdenis, in de Kerkregeering of in de handhaving der tucht, zich bij haar aan te sluiten, is wel nooit door een Protestant betwist. Lutherschen en Gereformeerden hebben elkander steeds als broeders erkend; van de tegenstelling tusschen een valsche en een ware Kerk kon hier geen sprake wezen; de Luthersche Kerk was evenzeer een ware Kerk van Christus als de Gereformeerde. En toch zal wel niemand oordeelen, dat het ongeoorloofd is, dat iemand, die eerst tot de Luthersche Kerk behoorde, maar tot inzicht kwam, dat de Gereformeerde Kerk een zuiverder belijdenis had, tot deze Kerk overging. Zoo beantwoordde Voetius, om ook hier weder ons op zijn getuigenis te beroepen, de vraag, of het geoorloofd is van een minder volmaakte naar een meer volmaakte Kerk over te gaan, bevestigend, wanneer de Kerk waartoe men behoort, aan dwalingen lijdt, ook al nemen deze de fundamenten van het Christendom niet geheel weg, vooral wanneer daar dan nog bijkomt, dat zulk een Kerk uit schisma is ontstaan en de dwalingen veeleer bevestigd worden, dan dat er hoop is, dat ze verbeterd zullen worden. Zoo is, merkt hij op, het nimmer afgekeurd door de onzen, wanneer iemand uit de Luthersche of Remonstrantsche Kerk tot ons overkwam. En hetzelfde geldt evenzeer, wanneer zulk een Kerk wel nog gezond is in de geloofsleer, maar schismatiek is, en gevaar loopt in ketterijen te vervallen, zooals met de secte der Brownisten het geval was. (Pars I. p. 65, 66). Nu zal wel niemand beweren, dat de Luthersche of Remonstrantsche Kerk een *valsche Kerk* is, en nog veel minder kan dit gezegd van de Kerk der Brownisten, die zelfs in menig opzicht zeer beslist Gereformeerd waren in de leer en alleen in enkele ondergeschikte punten van de Kerkregeering afweken. En indien Voetius toch, zooals ieder, het volkomen geoorloofd achtte, dat iemand uit deze Kerken naar de Gereformeerde Kerken overging, omdat deze »volmaakter« waren, dan blijkt daaruit wel, hoe onjuist de voorstelling is, alsof men alleen dan gerechtigd zou wezen met de Kerk, waartoe men behoort, te breken, wanneer men deze Kerk als een valsche Kerk beschouwt. Wie de pluriformiteit der Kerk erkent, moet ook het recht erkennen van elk geloovige om van een minder zuivere naar een zuiverder Kerk over te gaan.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

Ds. P. J. W. Klaarhamer, Een Afscheidsbede. Utrecht. — P. den Boer — 1919.

Afscheidsbede, dus is de titel van de leerrede, door Ds. Klaarhamer uitgesproken, bij het verlaten van den actieven dienst, op 27 April l.l. in de Oosterkerk te Utrecht.

Afgaande op dien titel zullen onze bijbelvaste lezers al gissen wat van deze afscheidspreek de tekst moet zijn. Dit gissen is geen missen, want ook deze prediker koos voor het uur der scheiding, als velen vóór hem deden, Hebreën 13 vs. 20 en 21.

Heel gewoon en niets opzichtig, en zoo is ook de dispositie met haar thema: »Het gebed eens scheidenden voor de gemeente« en haar partitie: »grond en inhoud dezer bede«.

Maar achter dit gewone en niet opzichtige zit, wat deze preek zoo groote bekoring geeft, het heel persoonlijke.

Men proeft er Klaarhamer uit.

Het »mooie«, als ge zoo wilt, zit 'm voor mij in de, onder haar lezing, op mijn ziel werkende kracht der persoonlijkheid van dezen prediker. De kracht van wat men, met een bijbelschen term, zou kunnen noemen zijn »inwendigen mensch«.

En opmerkelijk, gemeten aan haar werking op mij, bevond ik dat die kracht van den nu meer dan 70-jarigen dezelfde is, die van den eens nog geen 40-jarigen op mij was uitgegaan.

Dat was in de eerste tachtiger jaren der vorige eeuw, als ik te Hilversum bij mijn lieve Moeder logeerend, Zondags in de kerk op den Brink onder zijn gehoor zat.

Hoe stond hij daar op zijn dorpskansel in al de ongerepte kracht van zijn „uitwendigen mensch."

De levendigheid van zijn temperament uitend in beweeglijkheid van gebaar; met de eigenaardige intonatie van zijn vèr-dragende, nimmer moeë stem zijn woorden gelijk prikkelen en nagelen, diep slaande in de zielen zijner hoorders; daarbij, met zijn voorliefde tot het gewone en gespeend aan opzichtigheid, niet maar om oratorisch te doen, doch om, door hun opmerkzaamheid te wekken, en ze zoo tot luisteren te dringen, spelend met tegenstellingen.

Maar in dit alles toonde zich ook toen de kracht van zijn door Gods Geest vernieuwden inwendigen mensch.

Achter het spel der tegenstellingen toch zat de heilige ernst van den prediker, die zich bewust was en zijn hoorders weer bewust wilde doen-worden van het ontzettende der tegenstelling tusschen waarheid en leugen, recht en onrecht, geloof en ongeloof, eindelooze rampzaligheid en oneindige zaligheid; een ernst die uitkwam in het noot verdoezelen dier tegenstellingen. En wanneer hij, de in het Koninkrijk der hemelen onderwezen Schriftgeleerde, oûs voortbracht uit zijn schat oude en nieuwe dingen, moest ik wel luisteren en onderging ik, de Jongere, de werking van zijn zoo krachtige persoonlijkheid.

In later jaren, toen Klaarhamer van Hilversum wèg was, toen hij niet alleen in de Kerk van Middelburg, maar in tal van andere Zeeuwsche Kerken, reformatorisch optrad en ook sedert hij vóór nù 25 jaar de Gereformeerde Kerk van Utrecht diende, zagen wij elkaar nu en dan weer.

Met name in die latere jaren waarin wij aan den »verkeerden kant van de 50" waren gekomen, hij nog wat meer dan ik, gaf, bij dit weerzien, zijn uitwendige mensch mij al sterker den indruk van niet meer ongedeerd te zijn. Zal wel wederkeerig geweest zijn.

In de eerste alinea van zijn preek lees ik, dat al vóór vier jaren de overtuiging zich bij hem begon op te dringen, dat zijn taak ten einde spoedde.

Zijn predikantstaak tot wier vervulling, onder meer, ook een lichaamskracht noodig is, die, naar ik in de tweede alinea lees, hij nù met zekerheid weet hem te zijn ontzonken.

Hij berust er in, want afbakeling van den uitwendigen mensch, wanneer de afdaling van het hoogtepunt van onzen aardschen levensduur haar einde nadert, hij weet het ook wel, dat het ons niet, als een Mozes, gegeven is op dezen regel der natuur een uitzondering te maken. Toch kan dit proces nog verhaast wanneer bij dat afdalen, als bij Klaarhamer.. aan een van binnen-uit verterenden ijver voor het Huis des Heeren zich paart een zware druk van buiten-af. En meer nog dan het laatste, heeft bij hem het eerste dit proces verhaast.

Want menigmaal, hoe die verdrukkingen ook hebben aangetast zijn uitwendigen mensch, is als hij zich had gesterkt in zijn God, ook voor hem, door diens goedheid, zijn druk eens verwisseld in geluk.

Maar wat nog veel dieper zijn ziel neerboog en daardoor veel erger zijn lichaam aantastte, was, bij zijn krachtig streven naar verwerkelijking van wat hij zich als ideaal van ons kerkelijk leven had gesteld, het bij sommigen zijner kerkgenooten waarnemen, dat door hen dit ideaal teêrgetrokken werd, in stee dat het hèn optrok.

Dat was hem dan een aanstoot op zijn weg naar dat ideaal waartoe hij hen wilde opvoeren.

Een aanstoot waar hij niet langs heen kon en waarover hij dan struikelde, al viel hij ook niet en al behield hij, ook dán, zijn energie, al stond hij, »man met een ruggegraat« als hij is, in een volgend oogenblik weer pal.

Maar toch had dit struikelen met den voet van zijn inwendigen mensch aangegrepen tot in de spieren en zenuwen zijn uitwendigen mensch.

Men zag het uit het blikken zijner oogen, men hoorde het uit het spreken van zijn mond.

Men zag en hoorde er den gloed uit oplaaien van zijn toorn over de onaandoenlijkheid voor de eere van den Koning der Kerk bij wie hèm deze ergernis hadden gegeven.

Maar is het dan niet om te knielen voor de schoonheid van de werking van Gods kracht in den inwendigen mensch van dezen Zijn dienstknecht, dat waar diens kracht van uitwendigen mensch der verdwijning nabij is, de kracht zijner persoonlijkheid niet is vergaan, het oog zijner ziel niet is verduisterd?

De Utrechtsche afscheidspreek biedt mij daarvoor een rijk bewijsmateriaal. Om ook u, mijn lezer, er van te overtuigen, doe ik daaruit een enkelen greep en ik pak dan wat op blz. 15 staat.

»Er zijn zware tijden aanstaande, ook voor 's Heeren Kerk en volk.«

»Tijden van druk en vervolging, waarin de Heere zich met wolken en donkerheid zal omringen en de zijnen door diepe wegen zal leiden.«

»Hij zal dan komen met de wan, om zijn dorschvloer te zuiveren en de stormwind der verdrukking en vervolging zal het kaf doen wegstuiven uit het koren.«

»Velen zullen dan uit 's Heeren Kerk uitgaan en afvallen, openbarende dat zij niet van haar waren.«

»Maar er zal een overblijfsel zijn naar de verkiezing. Een overblijfsel dat de knie niet buigen zal voor Baäl, maar waarin de Heere Zijn kracht zal volbrengen, zoodat het met lijdzaamheid volhardt in de belijdenis zijns naams en in den arbeid der liefde aan zijn naam.

»Want Christus Jezus, het hoofd des lichaams, de groote Herder der schapen, is gisteren en heden en eeuwig dezelfde."

Dan, niet alleen als bewijsmiddel strekke deze aanhaling.

De Kerken, die Ds. Klaarhamer gediend heeft en met haar al onze Kerken, mogen zich ook, en dat tot haar welwezen, deze dingen voor gezegd houden.

En daarom was het goed, dat zijn afscheidspreek, die ook als afscheidsbede bedoeld is, in druk werd vastgelegd.

Laat mij, met velen in onze Kerken, wederkeerig de bede uiten, dat, waar van dezen prediker, wiens innerlijke kracht nog niet is vergaan, te verwachten is, dat zijn nu van actieven kerkedienst vrije tijd, geen ledige tijd zal zijn, het hem vergund zal wezen, naar den wensch van zijn hart, te kunnen blijven werken, tot ook voor hem de nacht komt, waarop volgt de eeuwige morgen der zaligheid.

G.

Uit de Pers.

In de *Geldersche Kerkbode* wijst Dr. Brinkman op het verblijdende verschijnsel, dat ook in de Hervormde Kerk betere beginselen op het gebied der diakonie zich beginnen baan te breken:

Op den 30sten April j.l. hield de Vereeniging van diakenen in de Nederl. Hervormde kerk hare diaconale conferentie in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht. Dat ik in onze Kerkbode naarop de aandacht vestig heeft hierin de oorzaak, dat op deze conferentie de Heer C. Zijderveld, oud-diaken te Arnhem, eene inleiding hield over het onderwerp: De uitbreiding van den onderstand, gebaseerd o.a. op deze stellingen:

I. De arbeid van de diaconie draagt een zuiver liefdadig karakter. Daarom dient zij bij het uitreiken van den onderstand de grootst mogelijke kieschheid in acht te nemen.

II. Het laten afhalen van den onderstand aan een bureau is alleen hierom reeds af te keuren, maar is bovendien in strijd met de bedoeling van verstandige armenzorg.

III. Regel moet zijn, dat de onderstand het huis van den behoeftige wordt uitgereikt. Alleen wanneer het belang van den arme dit vereischt, worde van dien regel afweken.

Het is inderdaad een verblijdend verschijnsel, dat deze ernstige en kiesche zaak betreffende de wijze van uitreiking van den onderstand aan de orde werd gesteld en onder de oogen gezien op deze Conferentie van *Hervormde* diakenen.

Een bewijs, dat men gevoelt, hoe in den grond verkeerd het is den behoeftige op een bureau zijn gave te laten halen, of, om met wijlen Prof. Biesterveld te spreken, hem als *voor een balie* te laten verschijnen om de gave af te halen.

Het is inderdaad te hopen, dat met dit allerongelukkigste systeem allerwege gebroken worde. En de hope daarop is blijkbaar niet ongegrond. Wij verheugen er ons ten zeerste in, dat in de Hervormde kerk de oogen opengaan voor de Gereformeerde beginselen inzake de diaconale armenzorg, en wij hopen van harte, dat naar de toepassing dezer beginselen zooveel mogelijk worde gestreefd," zoowel in de groote steden als op het platteland.

Dat ik nu hierop wijs, is niet slechts om op dit verblijdend verschijnsel in de Herv. kerk opmerkzaam te maken zonder meer, maar ook om onze Gereformeerde diaconiën op te wekken allerwege te staan naar het in praktijk brengen van de gedachten, die in bovengenoemde stellingen ontwikkeld werden. Immers ook in onze Gereformeerde kerken zijn er nog wel diaconiën, die in dezen niet vrij zijn van vreemde smeiten, en nog niet geheel gebroken hebben met dat soort van »balie-systeem.« Het *laten afhalen* van de gaven door de behoeftige broeders en zusters kan inderdaad niet door den beugel, afgezien dan van uitzonderings-gevallen. Het is ten eenenmale in strijd met het *karakter* van het diakenambt. Dit heeft immers een dienend karakter. Dat ligt in het woord «diaken» zelfs letterlijk in. En nu gevoelt men toch dadelijk, dat met het laten komen van de armen bij zich aan huis dit dienend karakter geheel op den achtergrond treedt, om niet te zeggen, geheel verloren gaat. Als men den arme bij zich laat komen om wat te ontvangen, dan regeert en heerscht men veeleer over hem, dan hem te dienen met de gaven, die de gemeente des Heeren voor *zijne* armen ter beschikking heeft gesteld. Laten onze broeders diakenen zich dit eens goed indenken, en dan zullen zij het moeten toegeven, dat het dienend karakter van hun ambt sterk in het gedrang komt, als zij den arme bij zich laten komen, en dat dit niet kan zijn in overeenstemming met den wil van den barmhartigen Hoogepriester, die niet gekomen is om gediend te worden, maar om te dienen en zijne ziel te geven tot een rantsoen voor velen.

Bovendien, als men de gaven bij zich laat afhalen, dan zou het schijnen, alsof de taak van den diaken opging in het ondersteunen met stoffelijke gaven. Maar met het uitdeelen van den stoffelijken onderstand is de eigenaardige taak van den diaken nog volstrekt niet afgeloopen. Dat blijkt wel zeer duidelijk uit het formulier van bevestiging der onderlingen en diakenen, waarin de taak der diakenen aldus omschreven wordt „dat zij niet alleen met uiterlijke giften, maar ook met troostelijke redenen uit het Woord van God, aan de armen en ellendigen hulp bewijzen"; alsook uit Art. 25 van de Kerkenordening, waar tot de taak der diakenen ook gerekend wordt „de benauwden te bezoeken en te vertroosten."

Hieruit zien wij, dat bij de stoffelijke gave niet minder gedacht moet worden aan het *geestelijk belang* dergenen, die hulp behoeven. Het stoffelijke en geestelijke dienen hier samen te gaan. Dat is door de Gereformeerde kerken van stonde af aan gevoeld en daarop is dan ook steeds volle nadruk gelegd. Maar dan kan het niet anders of de gaven dienen door de diakenen aan huis bezorgd te worden, want zóó alleen, is het mogelijk, dat ook het «troostelijke» woord gesproken wordt naar de behoeften en omstandigheden van hem of haar, die hulpe ontvangt. Het spreekt van zelf, dat dit «troostelijke» woord dan ook wel eens de vorm van vermaning of waarschuwing zal moeten aannemen.

Laten onze broeders diakenen dan steeds een open oog zoeken te hebben voor deze geestelijke zijde en dit geestelijk karakter van hun ambt, dan zal van zelf ook door hen de armenzorg in den rechten zin van het woord worden behartigd tot zegen van onze arme broeders en zusters, die de Heere aan zijne kerk heeft nagelaten, opdat die kerk overvloedig zou worden in het betoon der dienende liefde tot eere van haren Heiland.

En voor de zuivere ontplooiing en toepassing dezer dienende liefde zijn hier wel in de eerste plaats de diakenen verantwoordelijk. Op hen rust de taak, het beginsel in dezen hoog te houden. Laat men zich dan dáár, waar dit nog niet gebeurt, eens recht rekenschap geven van deze dingen en die eens in broederlijken zin behandelen, ook in overleg met de dienaren des Woords en de opzieners der gemeente. Het zal tot elkanders leering en opbouwing zijn, maar ook tot een prikkel om den ambtelijken arbeid te vervullen in den zin van Christus. Daardoor zal de arbeid van de diaconie ook betere waardeering vinden in het midden der gemeente, en de diakenen zullen bij de *rechte* oefening van hun ambt ook voor zichzelven rijkeren zegen genieten.

Ten overvloede zij het nogmaals gezegd, dat er op den eenig goeden regel om de gave bij de armen aan huis te bezorgen, wel eens uitzonderingen zullen voorkomen. Maar laat men het in zulke gevallen het dan zóó regelen, dat de gaven niet bij den diaconalen administrateur, maar bij den wijkdiaken worden gehaald, terwijl men er dan tevens voor heeft te zorgen, dat niet meerdere armen op hetzelfde uur elkander dáár ontmoeten, want de mededeeling der gaven moet, zooveel als dit mogelijk is, in het verborgen geschieden. De eene arme dient dan ook niet van den anderen arme te weten, dat deze ondersteund wordt. Kieschheidshalve mijde men alles, wat in zulk eene teedere zaak aanstoot zou kunnen geven.

Brinkman.

Voor Kinderen.

HET OOSTEN.

Onze lezers zijn, naar wij mogen vertrouwen, ook opmerkzame lezers van den Bijbel, waaruit zij elken dag in huis en op school hooren.

Nu zal het hun zeker wel eens getroffen hebben, hoe vele dingen in de Heilige Schrift genoemd merkelijk verschillen van wat men bij ons aantreft, ook al is de bedoeling van den naam in het groot en algemeen dezelfde.

Zoo wordt met een *huis*, een *boek*, een *wijngaard* wel steeds een *woning*, een *geschrift* en een *planting* bedoeld, maar bij onderzoek blijkt al spoedig, dat men in het Oosten, in Kanaän, Syrie en andere Bijbelsche Oostersche landen daardoor heel wat anders verstond en nog verstaat dan bij ons.

Wij lezen bij voorbeeld van menschen, die gingen wandelen op het dak van een huis, van een boek beschreven van binnen en van buiten, van een wijngaard waar een toren bij gebouwd werd, al te maal dingen, waar men bij ons niet aan denkt, en ons even vreemd als het voetwasschen bij bezoek, het omgorden van kleederen, het betoonen van eerbied door het hoofd te dekken, welke dingen in het Woord des Heeren vermeld worden.

Wij lezen in Markus 12 : 1:

En Hij begon door gelijkenissen tot hen te zeggen:

Een mensch plantte een wijngaard, en zette een tuin daarom, en groef een wijnpersbak, en bouwde een toren, en verhuurde dien aan de landlieden, en reisde buiten 's lands.

Nu merken we al dadelijk, dat de wijngaard waarvan hier gesproken wordt anders moet zijn dan gewoonlijk bij ons. Een tuin, dat is het oud-Hollandsche woord voor omheining of muur, bouwt bij ons niemand om zijn wijngaard heen. Ook graaft hij er geen wijnpersbak bij, en nog veel minder komt bij hem op er vlak bij een toren te bouwen. Ook een wijngaard te verhuren, zal bij ons wel heel zelden voorkomen.

Wie dus den tekst zoo leest en niet meer weet, begrijpt er natuurlijk wel wat van, maar toch is hem lang niet alles duidelijk.

Wat is de zaak?

Door een »wijngaard« verstond men in het Oosten niet maar een boom die druiven voortbrengt, maar een uitgestrektheid gronds, veelal een heuvel of berg, met wijnstokken beplant. Vandaar dat men ook *in* den wijngaard kon arbeiden. Als de vruchten rijp waren werden zij geplukt, in den steenen persbak gelegd, die in den grond was uitgegraven, en het sap er uit geperst. Een toren werd er bijgebouwd als wachttoren. De wachter die er in zat, kon zien of er roovers of dieven of wilde dieren in den omtrek zwierven. De muur of omheining diende om zulke onnoodige gasten af te weren.

In Openb. 5 vs. 1 wordt gezegd: En ik zag in de rechterhand Desgenen die op den troon zat, een boek, geschreven van binnen en van buiten, verzegeld met zeven zegelen.

Stellen wij ons nu een boek voor zooals wij het kennen, dan begrijpen we kwalijk wat hier gezegd wordt. Onze boeken kan men toch niet van buiten en van binnen beschrijven. Ook blijkt uit het verdere, dat telkens als een der zegels geopend was, een deel van het boek gelezen kon worden. Bij onze boeken gaat dit niet. Als een boek, b.v. de Statenbijbel, zeven sloten had, gelijk nu vaak twee, dan zouden toch al die zeven moeten geopend worden, alvorens men iets lezen kon.

Geheel anders echter stond het in het Oosten. Daar was het boek meestal een rol van linnen of perkament, dat om een stok gewonden was, ongeveer als de groote landkaarten op school. Zulk een boek kon men natuurlijk aan beide zijden beschrijven. Wat de zegelen of sloten betreft, die werden gevormd door lintjes of riempjes van afstand tot afstand, en bijzijden vastgehecht. Maakte men zulk een riempje los dan kon men lezen tot het eerstvolgende zegel enz.

In Markus 2 komt het verhaal voor van een zieke, die door het dak werd neergelaten opdat de Heere Jezus hem genezen zou. Men leest in vs. 1, 2, 3, 4.

»En na sommige dagen is Hij wederom binnen Capernaüm gekomen; en het werd gehoord, dat Hij in huis was«.

»En terstond vergaderden daar velen, alzoo dat ook zelfs de plaatsen omtrent de deur hen niet meer konden bevatten; en Hij sprak het woord tot hen«.

»En er kwamen sommigen tot Hem, brengende eene geraakte, die van vier gedragen werd«.

»En niet kunnende tot Hem genaken overmits de schare, braken zij het dak weg, waar Hij was; en dat opengebroken hebbende, lieten zij het beddeken neder, waar de geraakte op lag«.

In ons land en in onze huizen zou men zoo iets moeilijk kunnen doen. Men zou het huis gedeeltelijk moeten afbreken, en veel tijd noodig hebben. Maar bij een Oostersch huis was dat anders.

De huizen in het Joodsche land hadden doorgaans maar één verdieping, en waren niet hoog. Een trap gaf toegang tot het lage, platte dak dat omheind was. Het koste niet veel moeite en tijd eenige tichelen of steenen los te breken, en zoo een ruimte te maken, waar men een zieke door kon laten. We zullen later nog iets hierover hebben op te merken. Maar dit is al duidelijk, dat men bij de huizen in het Oosten velerlei geheel anders had ingericht dan bij ons.

Zoo was het ook wat aangaat het leven en het bedrijf der menschen, hun zeden, gewoonten enz. Trouwens ook de natuur was geheel anders dan bij ons, en daarnaar moet de mensch zich regelen.

Zomers kon het in Palestina ontzettend heet en droog zijn. In het algemeen was het er warmer dan bij ons. Dikke duffelsche jassen waren onnoodig. Wel kon het er ook koud zijn, vooral 's nachts, en moest men nu en dan vuur aanleggen, maar toch van schaatsen rijden was geen sprake, en van sneeuwballen gooien evenmin. Want de rivieren en de stroomen bevroren nooit zoo, dat er betrouwbaar ijs op kwam, en de sneeuw die vroeg in den morgen viel was tegen den middag al weggedooid.

Ook de levenswijs verschilde aanmerkelijk van de onze. Verreweg de meeste Israelieten leefden van landbouw en veeteelt, gelijk wij uit de Schrift zien. Zulke menschen hadden weinig behoeften. Ambachtslieden en dergelijke waren ook niet talrijk, en woonden meest in de steden gelijk de anderen in de dorpen. Te recht wordt dan ook Kanaän in de Schrift een »dorpland" geheeten. De eenige groote stad was Jerusalem de hoofdstad. Al de andere waren betrekkelijk klein.

BRIEFWISSELING.

V. d. B. U komt, hopen we, weldra aan de beurt.

Hoogenbirk.

Buitenland.

Rusland. Christenvervolging. De *Kölnische Volkszeitung* vernemt uit Bazel:

»Een verzoekschrift, dat aartsbisschop Sylvester, president van het orthodoxe kerkbestuur van Omsk, aan den Paus heeft gezonden en door de *Osservatore Romano* gepubliceerd is, bevat gruwelijke bijzonderheden over de vervolging der geestelijken in Rusland door de Bolsjewiki. Ongeveer twintig bisschoppen en honderden priesters werden op ontzettende wijze vermoord, terwijl men in vele gevallen van te voren hun de armen en beenen afgesneden had. Onder de heerschappij der Bolsjewiki heeft de christelijke kerk aan vreeselijker vervolgingen blootgestaan, dan in de eerste eeuwen van het Christendom. Overal heerschte dood en ellende. Millioenen Russen zijn op deze wijze ongelukkig geworden.

Gedreven door menschelijk gemeenschapsgevoel, heeft de aartsbisschop zich met een verzoek om hulp tot den Paus gericht, waarop deze per telegram antwoordde, dat hij bad dat vrede en eendracht spoedig in Rusland terugkeeren, opdat aan allen de verlangde troost en hulp ten deel vallen«.

Doch dit wordt weder tegengesproken.

Naar wij in »Die Wartburg« lezen, heeft de secretaris-kardinaal Caspari op 12 Maart 1919 langs draadloozen weg in opdracht van den Paus stappen gedaan ten gunste van de vervolgde geestelijkheid der orthodox-Russische kerk. De bolsjewistische commissaris voor buitenlandsche zaken Tschitschering gaf hierop 15 Maart een antwoord, waarin hij ontkende dat de orthodox-Russische godsdienst werd verdrukt, o.m. aldus: »het is beslist onwaar, van een vervolging van de godsdienstdienaren in Rusland te spreken; er is in ons land niet één dergelijk geval, zooals ze geregeld voorkomen tegenover de orthodoxen, waar de roomsch-katholieke kerk heerscht«.

Dit zijn tegenstrijdige verklaringen of berichten. Wat zou daarvan waarheid zijn? Van een ooggetuige heeft men in Nederland kunnen vernemen, op welk een ontzettende wijze de Bolsjewiki in Finland tegen Luthersche predikanten en hunne gezinnen zijn opgetreden. Hij heeft ze gezien aan de deur hunner kerk vastgenageld, een predikantsgezin aan een tafel vastgespijkerd. Zou men de popes der Grieksche Kerk in Rusland ontzien hebben?

In het laatst van September heeft de metropoliet der Russische Kerk aan den leider van het Ev. Luth. Generaal Consistorie te Petrograd schriftelijk het dringend verzoek gericht, zijne bemiddeling te willen verleenen voor de bevrijding van gevangengezette popes. Dit verzoek werd den volgenden dag mondeling herhaald. Deze beloofde zijn hulp, en stelde pogingen in het werk, doch zonder resultaat.

De revolutie in Duitschland zal ook hierin belemmerend gewerkt hebben.

Dat de revolutie gelijk die in Rusland, Oostenrijk en Duitschland zich openbaarde, ten slotte zich keert tegen de dienaren der Kerken, verwondert ons niet. De Parijsche Communards schoten in 1871 den Aartsbisschop van Parijs en ook andere geestelijken dood.

Winckel.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

Directeuren der vereeniging voor Hooger Onderwijs willen geen poging onbeproefd laten om ook de rekening over 1919 zonder tekort af te sluiten.

Waar eenigszins kans van slagen is, worden de broeders correspondenten en agenten in het district samengeroepen om nog eens een algemeene verhooging van contributie of vermeerdering van contribuanten te verkrijgen. Zoo worden nog berichten gewacht uit het land van Altena, uit de Vijtheerenlanden, uit den Helder en andere plaatsen. In het district Arnhem werden reeds goede resultaten verkregen.

De contributie werd daar met ƒ 34 50 verhoogd en nieuwe contribuanten werden ingeschreven tot een bedrag van ƒ 64.

In Arnhem is men er achter. Wat nu bewerkt is, zijn voornamelijk leden van de Gereformeerde Kerk die gehuwd zijn; spoedig echter zal men zich wenden tot de jongere leden.

Dat is noodig. Religieuse opwakingen onder de jongeren kunnen stof geven tot blijdschap, maar wanneer het goed is zullen zulke opwakingen zich ook moeten uiten in het medewerken.

De strijd voor de Christelijke school had nooit zulke resultaten verkregen, indien het den